

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน
ส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

**Factors Related to Health Promoting School Development Cooperative
Behaviors in Laem Sing District, Chanthaburi Province**

คำนำ

สุขภาพเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาสุขภาพของคน ทั้งนี้เพื่อให้คนในชาติมีสุขภาพตามที่ประเทศต้องการ คือ คนที่มีสุขภาพเต็มทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีทักษะ มีคุณธรรม มีสุขภาพอนามัยที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักนายกรัฐมนตรี, มปป.)

โรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญในการพัฒนาบุคคลรวมทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านสุขภาพ คือ พัฒนาส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดี มีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม สามารถดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวได้
2. ด้านการศึกษา คือ พัฒนาสติปัญญา ความรู้ให้กับผู้เรียน
3. ด้านอาชีพ คือ มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับรู้อาชีพต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสนใจ จากงานแนะแนวในโรงเรียน หรือจากวิชาเรียนที่สามารถส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพของนักเรียนได้
4. ด้านการปกครอง คือ ให้ผู้เรียนเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักตนเอง มีความรับผิดชอบ สุขภาพนับเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับชีวิต การมีสุขภาพดีนับเป็นลาภอันประเสริฐเพราะทำให้บุคคลมีร่างกายที่แข็งแรง จิตใจสมบูรณ์และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (จรรยาพร, 2538) ซึ่งเมื่อพิจารณาทั้ง 4 ด้านแล้ว การพัฒนาด้านสุขภาพนับได้ว่ามีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะถ้าหากผู้เรียนมีสุขภาพที่ดี ก็จะส่งเสริมให้การพัฒนาด้านอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพตามไปด้วย แต่ถ้าหากผู้เรียนมีสุขภาพที่ไม่ดีแล้ว ก็จะทำให้ประสิทธิภาพในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนลดลงหรือพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ

ในการพัฒนาการสาธารณสุขสาธารณสุขเพื่อพัฒนาสุขภาพของคนในชาติที่ผ่านมา นั้น รัฐบาลให้ความสำคัญกับการขยายและพัฒนาบริการสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังพบปัญหา คือ เรื่องสุขภาพถูกทำให้มีความหมายแคบลงเหลือเพียงการพึ่งระบบบริการของรัฐ เน้นการซ่อมสุขภาพมากกว่าการสร้างสุขภาพ กฎหมายที่มีล้าสมัยไม่เอื้อต่อการป้องกันโรคและการส่งเสริมสุขภาพของประชาชน ระบบบริการสาธารณสุขขาดความคล่องตัว และประชาชนมีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่พึงประสงค์ นอกจากนี้ประเทศยังต้องสูญเสียงบประมาณเพื่อการซ่อมสุขภาพจำนวนมากในขณะที่ผลตอบแทนทางสุขภาพต่ำ (จิรุตม์, 2543)

เดิมโรงเรียนจัดการส่งเสริมสุขภาพในรูปแบบโครงการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนเมื่อพิจารณาในสภาพการณ์ปัจจุบัน จากคำประกาศกฎบัตรออกติดตาม WHO (1986) ที่ประเทศแคนาดา ซึ่งเป็นการประชุมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพระหว่างประเทศที่จัดขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีใจความสำคัญให้มีการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายในแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 9 (ปี พ.ศ.2545 – 2549) โดยมีนโยบายสร้างหลักประกันคุณภาพ เพื่อให้คนไทยทุกคนมีสุขภาพดี และประกาศให้ปี พ.ศ. 2545 เป็นปีแห่งการเริ่มต้นสร้างสุขภาพอย่างจริงจัง และได้กำหนดเป้าหมายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพปี 2545 ไว้ในคำประกาศนโยบายและเป้าหมายการรณรงค์ “ปีทองแห่งการสร้างสุขภาพ “ทั่วไทยที่จะพัฒนาให้เกิด “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ “ จำนวนไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 60 ของโรงเรียนทั้งหมดทั่วประเทศ เพื่อเป็นศูนย์ส่งเสริมให้นักเรียนและชุมชนมีพฤติกรรมในการ “สร้าง “ สุขภาพทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตและมีเป้าหมายไว้ว่าสิ้นสุดแผนพัฒนาสาธารณสุขฉบับที่ 9 โรงเรียนทุกแห่งต้องเข้าร่วมโครงการและไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 เป็นโรงเรียนที่ได้รับมาตรฐานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ (กระทรวงสาธารณสุข, 2544) ซึ่งโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพเป็นตัวชี้วัดในการเป็นโรงเรียนที่ได้มาตรฐาน ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ 1. นโยบายของโรงเรียน 2. การบริหารจัดการในโรงเรียน 3. โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน 4. การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ 5. บริการอนามัยโรงเรียน 6. สุขศึกษาในโรงเรียน 7. โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย 8. การออกกำลังกาย กีฬา และนันทนาการ 9. การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม 10. การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน (กระทรวงสาธารณสุข, 2547)

จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของทุกฝ่ายมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง โรงเรียน ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี โดยผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ที่ส่งผลสนับสนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่ง ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้จะนำไปเป็นแนวทาง ข้อมูลให้กับโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครองของโรงเรียน ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี

วัตถุประสงค์เฉพาะ

เพื่อศึกษาประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส หน้าที่ในชุมชน ของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง กับพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ในพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ การรับรู้ถึงประโยชน์ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง กับพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเอื้อ ได้แก่ ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านสถานที่ สิ่งแวดล้อม บุคลากรด้านส่งเสริมสุขภาพ การเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพ นโยบายของโรงเรียนด้านการส่งเสริมสุขภาพกับพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมสุขภาพ การได้รับแรงสนับสนุนจากโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และการสร้างเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพกับพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ให้เป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ของคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง ผู้การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งข้อมูลที่ได้มาจะนำไปเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย เป็นแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพต่อไป

2. ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถที่จะนำไปเป็นข้อมูลสำหรับวางแผนปรับกระบวนการดำเนินงานของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนนำแนวทางดังกล่าวมาใช้สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และองค์กรของรัฐ ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดประสิทธิภาพในการดำเนินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมากขึ้น

3. ผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาความรู้ แนวทางการดำเนินงานและงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในเขตตำบลหนองซุ่ม อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี
2. กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา ประกอบด้วยคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุข นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 และผู้ปกครองชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 – 3 ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่เลือกเป็นตัวอย่างที่ใช้ทำการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1. ปัจจัยนำ ได้แก่
 - 1.1 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
 - 1.2 การรับรู้ถึงประโยชน์ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ
2. ปัจจัยเอื้อ ได้แก่
 - 2.1 ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ สำหรับดำเนินการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน

2.2 บุคลากรด้านการส่งเสริมสุขภาพ สำหรับดำเนินการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน

2.3 ความพร้อมด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม สำหรับดำเนินการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน

2.4 การเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพ สำหรับดำเนินการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน

2.5 นโยบายของโรงเรียนด้านการส่งเสริมสุขภาพ สำหรับดำเนินการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียน

3. ปัจจัยเสริม ได้แก่

3.1 การได้รับข้อมูลด้านการส่งเสริมสุขภาพจากสื่อต่างๆ

3.2 การได้รับแรงสนับสนุนจากโรงเรียน

3.3 การได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว

3.4 การได้รับแรงสนับสนุนจากชุมชน

3.5 การสร้างเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ตัวแปรตาม ได้แก่

พฤติกรรมที่มีส่วนร่วมของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง ในการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้

1. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

3. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผนพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

4. พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

ตัวแปรอธิบาย ได้แก่

ปัจจัยทางชีวสังคม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ หน้าที่ในชุมชน ของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพและผู้ปกครองนักเรียน และ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพของผู้ปกครองของนักเรียน

นิยามปฏิบัติการของตัวแปรและนิยามศัพท์

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีความเข้าใจถูกต้องตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดนิยามปฏิบัติการของตัวแปรที่ศึกษา และนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. นิยามปฏิบัติการของตัวแปรอิสระ

1.1 ปัจจัยนำ หมายถึง คุณลักษณะทางจิตของบุคคล ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาในคณะกรรมการโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครองของนักเรียนในโรงเรียน

1.1.1 ความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ของคณะกรรมการโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง หมายถึง ความสามารถในการบอกสาระสำคัญตามเนื้อหา

เกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หรือการแสดงผลถึงคุณลักษณะด้านสติปัญญา และเข้าใจเกี่ยวกับโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้อย่างถูกต้อง

1.1.2 การรับรู้ถึงประโยชน์ของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของคณะกรรมการโรงเรียน นักเรียน และผู้ปกครอง หมายถึง การรับรู้ถึงประโยชน์ของการปฏิบัติตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และเมื่อปฏิบัติแล้วจะเกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน

1.2 ปัจจัยเอื้อ หมายถึง ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้มีการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพได้ง่ายขึ้น ประกอบด้วย ทรัพยากรต่าง ๆ ทักษะนโยบายของโรงเรียน ความสามารถในการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ความสามารถในการเข้าถึงบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพและการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การมีแหล่งทรัพยากร รวมถึงสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการทำกิจกรรม มีดังนี้

1.2.1 ความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ หมายถึง การที่โรงเรียนมีอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน และอุปกรณ์ที่ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพให้กับนักเรียน ครู ผู้ปกครองอย่างทั่วถึง ได้แก่ สื่อการเรียนการสอน เสียงตามสายในโรงเรียน อุปกรณ์กีฬา โดยได้รับการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนและชุมชนดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

1.2.2 ความพร้อมด้านบุคลากรการส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การที่โรงเรียนหน่วยงานสาธารณสุข และคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีจำนวนเพียงพอต่อการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ และมีความรู้ โดยได้รับการพัฒนาให้มีแนวคิดที่ถูกต้อง และมีทักษะเพียงพอในการดำเนินงานโครงการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน โดยมีการประชุมเพื่อชี้แจง นโยบาย แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ วิธีการปฏิบัติตามกระบวนการของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนมีการประชุมเพื่อให้ความรู้ใหม่ ๆ และความเคลื่อนไหวของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.2.3 ความพร้อมด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่โรงเรียนมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับโรงเรียนและชุมชน ในเรื่องความปลอดภัยทั้งในและนอก

อาคาร และอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นระยะ ตลอดจนการเลือกอุปกรณ์ออกกำลังกายและการเล่นที่คำนึงถึงความปลอดภัย พร้อมจัดทำคำแนะนำการใช้ไว้อย่างชัดเจน ร่วมมือกับ ชุมชนในการป้องกันอุบัติเหตุ ทั้งในและนอกโรงเรียน มีห้องน้ำและส้วมที่ถูกสุขลักษณะ มีน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคเพียงพอ และมีการส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วย

1.2.4 การเข้าถึงบริการส่งเสริมสุขภาพ เช่น การที่บุคลากรในโรงเรียนและนักเรียนได้รับบริการด้านสุขภาพอนามัย การให้ความรู้เรื่องสุขภาพ การมีอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการ การตรวจสุขภาพนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน การจัดกิจกรรมรณรงค์ในโรงเรียนและชุมชน การสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต การบริการรักษาพยาบาลและการส่งต่อ รวมถึงการเปิดโอกาสให้นักเรียน หรือผู้ปกครองแสดงความคิดเห็นได้

1.2.5 นโยบายของโรงเรียนด้านการส่งเสริมสุขภาพ คือการที่โรงเรียนโดยผู้บริหาร โรงเรียน ครู นักเรียน รวมถึงคณะกรรมการโรงเรียน ร่วมกันกำหนดนโยบายที่เน้นการส่งเสริมสุขภาพ เช่น นโยบายการส่งเสริมการออกกำลังกาย นโยบายโรงเรียนสีขาวปลอดยาเสพติด เป็นต้น

1.3 ปัจจัยเสริม หมายถึง สิ่งทีคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียนและผู้ปกครองของโรงเรียน ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี ได้รับการส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ในการวิจัยครั้งนี้ ได้นำปัจจัยเสริมมาใช้ ดังนี้

1.3.1 ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมสุขภาพ จากสื่อต่าง ๆ หมายถึง การได้ยิน การฟัง การอ่าน หรือได้พูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ จากหอกระจายข่าวหรือเสียงตามสายในชุมชน จากเอกสารของโรงเรียนหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ป้ายประกาศ โปสเตอร์ ตลอดจนการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน

1.3.2 การได้รับแรงสนับสนุนจากครอบครัว หมายถึง การที่บุคคลในครอบครัว เช่น บิดา มารดา ผู้ปกครอง พี่น้อง บุตรหลาน สามีภรรยา ให้คำแนะนำ กระตุ้นให้นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ปฏิบัติตัวเพื่อการส่งเสริมสุขภาพ

1.3.3 การได้รับแรงสนับสนุนจากชุมชน หมายถึง การที่องค์กรชุมชน เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน ตลอดจนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ร่วมกันสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ร่วมกันผลักดัน ให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ และสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมและแสดงความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.3.4 การได้รับแรงสนับสนุนจากโรงเรียน หมายถึง การที่ครูให้การส่งเสริม สนับสนุน ชักชวน กระตุ้น ให้นักเรียน และผู้ปกครองเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริม สุขภาพทั้งใน โรงเรียนและชุมชน เพื่อการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

1.3.5 การสร้างเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การที่โรงเรียน ส่งเสริมสุขภาพ ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด หรือ ประเทศ รวมตัวเรียนรู้แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ประสบการณ์การทำงานต่างๆ ให้การสนับสนุน รวมตัวกันทำงานซึ่งกันและกัน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางเผยแพร่ข้อมูล แนวคิด โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ให้กับโรงเรียนอื่น ๆ

2. นิยามปฏิบัติการของตัวแปรตาม

2.1 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ เป็นการปฏิบัติ หรือการกระทำของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียนและผู้ปกครองที่แสดงออก ถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ มีพฤติกรรมย่อยดังนี้

2.1.1 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ ในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การที่คณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางการปฏิบัติเพื่อ มุ่งสู่การเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2.1.2 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาโรงเรียนส่งเสริม สุขภาพ หมายถึง การที่คณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง ร่วมกันวางแผนระยะยาว แผนปฏิบัติงาน และแผนในอนาคต การกำหนดแผนงาน

การสร้างเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2.1.3 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมดำเนินงานตามแผนงานพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพหมายถึง การที่คณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง ร่วมกันดำเนินงานพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและชุมชน เช่น การส่งเสริมสุขภาพ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนสุขศึกษาในโรงเรียน การชักชวน บุคคลในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม การร่วมดำเนินการสร้างเครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในทุกระดับ การร่วมจัดกิจกรรมรณรงค์ การคิดกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อการส่งเสริมสุขภาพ การเฝ้าระวังโรคต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์งานต่าง ๆ ในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

2.1.4 พฤติกรรมการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การที่คณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการประเมินความสำเร็จของโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ การประเมินหลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินความสำเร็จในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและชุมชน การประเมินความร่วมมือของชุมชน ตลอดจนสังเกตถึงพฤติกรรมสุขภาพของคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียน และผู้ปกครอง ที่เปลี่ยนแปลงไป

3. นิยามปฏิบัติการของตัวแปรอธิบาย

3.1 ปัจจัยทางชีวสังคม หมายถึง คุณลักษณะส่วนบุคคลของคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายและมัธยมศึกษาตอนต้น และผู้ปกครอง ที่กำหนดไว้ดังนี้ คือ อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ หรือหน้าที่ในชุมชนของคณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ

4. นิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

4.1 โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง โรงเรียนที่มีขีดความสามารถในการดำเนินการ เพื่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยที่ดี เพื่อการศึกษาและทำงาน โดยมีองค์ประกอบ 10 ประการ ได้แก่

1. นโยบายของโรงเรียน
2. การบริหารจัดการในโรงเรียน
3. โครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน
4. การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ
5. บริการอนามัยโรงเรียน
6. สุขศึกษาในโรงเรียน
7. โภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย
8. การออกกำลังกาย กีฬาและสันทนาการ
9. การให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม
10. การส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน

การพัฒนาเป็นโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพแบ่งเป็น 3 ระดับ มีดังนี้

ระดับทองแดง คือ ผ่านเกณฑ์ประเมินขั้นดีมาก ไม่น้อยกว่า 4 องค์ประกอบ
ไม่มีผลการประเมินต่ำกว่าขั้นพื้นฐาน ใน 6 องค์ประกอบที่เหลือ

ระดับเงิน คือ ผ่านเกณฑ์ประเมินขั้นดีมาก ไม่น้อยกว่า 6 องค์ประกอบ ไม่มีผล
การประเมินต่ำกว่าขั้นพื้นฐาน ใน 4 องค์ประกอบที่เหลือ

ระดับทอง คือ ผ่านเกณฑ์ประเมินขั้นดีมาก ไม่น้อยกว่า 8 องค์ประกอบ ไม่มีผล
การประเมินต่ำกว่าขั้นพื้นฐาน ใน 2 องค์ประกอบที่เหลือ

4.2 การพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง การที่คณะกรรมการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียนชั้นประถมศึกษา และผู้ปกครอง ของโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามกิจกรรมต่าง ๆ ตามองค์ประกอบของโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพในการกำหนดวัตถุประสงค์ การร่วมวางแผน การร่วมกันดำเนินงานตามแผน การร่วมประเมินผล การร่วมดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ

4.3 คณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ทำหน้าที่ดำเนินงานโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลและเจ้าหน้าที่เทศบาล ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ปกครอง นักเรียน และอาสาสมัครสาธารณสุข

4.4 ปัจจัย หมายถึง สิ่งที่ส่งผลต่อบุคคลเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของคณะกรรมการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1- 3 และผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 ของโรงเรียน ในเขตอำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี